
L'ENDEUTAMENT DE LES EXPLOTACIONS AGRÀRIES CATALANES APROPAMENT MICROECONÒMIC COMPARAT AMB L'AGRICULTURA EUROPEA I LA INDÚSTRIA CATALANA¹

F. Reguant i Fosas

RESUM

A partir de les dades de la comptabilitat d'una mostra d'exploracions agràries catalanes es realitza un estudi sobre el seu endeutament agrari des de diversos enfocaments: d'orientació econòmica, d'estructura patrimonial, de costos, etc. A partir de la informació proporcionada per la xarxa comptable agrària europea (RICA) es compara aquesta informació amb la dels diferents països europeus evidenciant-se una significativa correlació positiva entre endeutament i eficiència de les explotacions; l'estudi avança algunes possibles causes d'aquesta correlació. Així mateix es comparen les dades d'endeutament agrari amb les dels sectors industrials més representatius de l'economia catalana.

RESUMEN

A partir de los datos de la contabilidad de una muestra de explotaciones agrarias catalanas se realiza un estudio acerca del endeudamiento agrario desde diversos enfoques: de orientación económica, de estructura patrimonial, de costes, etc. A partir de la información proporcionada por la red contable agraria europea (RICA) se compara esta información con la de los diferentes países europeos evidenciándose una significativa correlación positiva entre endeudamiento y eficiencia de las explotaciones; el estudio avanza algunas posibles causas de esta correlación. Así mismo se comparan los datos de endeudamiento agrario con los de los sectores industriales más representativos de la economía catalana.

1. La realització d'aquest treball ha estat possible gràcies a la col·laboració de Salvador Puig, com a gerent d'EURUP, que ha aportat les dades de les AGE, de Núria Llovet pel seu assessorament sobre diversos aspectes lligats a la Xarxa Comptable i d'Anna Jacas pel seu suport en el tractament de les dades i plantejament general de l'article.

ABSTRACT

From the accounting data of a sample of Catalan agrarian exploitation, a study is done to assess their debt from several focuses of economical orientation, patrimonial structure, costs, etc. From the information supplied by the European agricultural accounting network (RICA), one can compare this information with that of other European countries and conclude that there is a positive correlation between the debt and the exploitation's efficiency. The study also suggests some possible reasons for such a correlation. The data of the agrarian debt are also compared with the data of the Catalan economy's most representative industrial sectors.

1. INTRODUCCIÓ

El coneixement i seguiment del tema de l'endeutament agrari és del major interès com a indicador de potencialitats i de la mateixa salut econòmica de les explotacions agràries. L'endeutament, ja sigui entès com a necessitat, com a capacitat o com a cost, és una dada de primer ordre a l'hora d'orientar actuacions de política agrària; sobretot en un moment especialment sensible i amb un escenari canviant com és l'actual. D'altra banda, les peculiaritats lligades al sector agrari en aspectes tals com el cicle productiu, els nivells moderats de rendibilitat assolible i els alts riscos, relacionats en bona part amb factors climàtics i naturals, fan necessària una atenció acurada a les fonts i formes específiques de crèdit a l'agricultura.

Tanmateix, malgrat la importància de la temàtica, existeixen notables mancances estadístiques en aquest apartat tant en l'àmbit d'Espanya com de Catalunya, mancances que són insalvables en alguns casos². Des d'un punt de vista macroeconòmic les dades bancàries sobre crèdit agrari no estan desagregades per comunitats autònomes; alhora des del punt de vista de l'Estat les contradiccions són notables segons la font informant, fins i tot la mateixa font³ ofereix dades diferents en successives edicions informatives. Des d'un punt de vista microeconòmic les dades aportades per la RECANA (Red Contable Agraria Nacional) pel que fa a endeutament agrari són

2. Les mancances estadístiques en el tema de l'endeutament agrari han estat destacades per diferents autors que s'han apropiat al tema. Remarquem l'opinió d'A. Camilleri (1994).
3. La sèrie de dades de crèdit agrari publicades pel MAPA tenen una destacable ruptura a l'any 1992, moment en el qual deixa d'emprar-se el Banc de Crèdit Agrari com a font estadística i passa a referir-se tota la informació a les dades subministrades pel Banc d'Espanya, segons una metodologia més d'acord amb els criteris emprats per la UE.
4. Avala aquesta opinió la simple observació de la més absoluta disparitat entre les dades macroeconòmiques de crèdit agrari i les dades d'endeutament agrari aportades per la RECANA en l'àmbit d'Espanya i la, també, més absoluta disparitat entre les dades de la present anàlisi i les referides a Catalunya aportades per la RECANA.

simplement inutilitzables per a l'anàlisi per l'evidència de les seves mancances⁴; tenint en compte que és la RECAN qui subministra la informació sobre Espanya a la Xarxa Comptable de la UE (RICA o FADN) cal considerar aquesta limitació de la font RICA/FADN quan es refereix a Espanya.

Les mancances observades en la informació de la RECAN probablement estan relacionades amb la forma d'obtenció de les dades, més a prop d'una enquesta que d'un trasllat informatiu de les dades comptables reals de l'explotació, juntament amb una pobre valoració de l'apartat de l'endeutament. Per salvar aquests imponderables i ja en el marc de l'anàlisi microeconòmica, per a Catalunya s'ha cercat en la comptabilitat de les explotacions reals la font de la nostra informació. Així, les dades sobre Catalunya recollides en aquest article han estat subministrades per les AGE (agrupacions de gestió d'explotacions) vinculades a l'entitat EURUP SL⁵.

Aquesta opció té un indubtable avantatge que no és altre que la qualitat informativa en procedir les dades de comptabilitats reals d'explotacions. Això no obstant, cal tenir en compte, d'una banda, el caire limitat de la mostra (159 explotacions el 1993), limitació que s'agreuja quan hom es refereix als diferents subsectors; d'altra banda, cal reconèixer un cert biaix de la mostra, ja que aquesta està formada per aquelles explotacions que han valorat la importància d'una bona gestió comptable i, per tant, cal considerar que es tracta d'explotacions amb un grau de dinamisme i iniciativa per damunt de la mitjana. Malgrat aquestes limitacions cal reconèixer el gran interès de les dades aportades. Pel que fa a Catalunya només es disposa d'aquesta informació estadística per als exercicis 1992 i 1993, quant a les dades de la UE provinents de RICA/FADN les darreres dades a disposició són de l'exercici 1992.

2. NOTES METODOLÒGIQUES

a) Sobre les categories comptables

Per a l'anàlisi s'han emprat un seguit de categories comptables tal com vénen definides per la xarxa comptable de la UE (RICA/FADN):

- Orientació tècnico-econòmica (OTE)
Es classifiquen les explotacions en les OTE, que són en realitat orientacions subsectorials de l'activitat, atenent al pes principal de determinat subsector en el marge brut estàndard total de l'explotació. Per tant, la classificació per les OTE és una classificació

5. Des de l'any passat aquestes AGE aporten la seva informació a la Xarxa Comptable Agrària de Catalunya (XCAC), fet que ha de contribuir clarament a reforçar la qualitat informativa d'aquesta font. Alhora, cal dir, que des de l'any 91 la mostra de la Xarxa Comptable Agrària de Catalunya no ha format part de la mostra RECAN.

econòmica de l'explotació que no pot, però, identificar-se amb una classificació de resultats econòmics per subsectors, ja que al si de cada OTE hi participen múltiples activitats, per més que una -majoritària- atorga la classificació a l'explotació.

L'anàlisi que es fa per OTE es basa en la classificació simplificada de presentació de dades de la RICA. A Catalunya la classificació emprada és equivalent si bé s'han desglosat dues OTE complementàries: "Policonreus" i "Poliramaderia"⁶, que són OTE on, dins d'una especialització agrícola o ramadera, no predomina una o altra activitat d'una forma destacada. Alhora cal precisar que l'OTE de Catalunya referida a "Fruita fresca i fruita seca" correspon a la que amb denominació més genèrica defineix la RICA com a "Conreus permanents excepte vinya", donades les característiques de l'agricultura catalana hom considera més explicativa la primera denominació.

- Unitat de treball/any (UTA)

Aquesta unitat representa el treball agrari efectuat per una persona ocupada a temps complet durant un any. El treball a temps parcial o el treball estacional són fraccions d'UTA.

- Producció bruta total

És el valor de la producció total durant l'exercici comptable. Aquest valor inclou les vendes fora de les explotacions, els farratges i llavors produïts a les explotacions, l'autoconsum i els guanys en espècie, així com els canvis de valor en el bestiar i de les existències de productes vegetals.

- Valor afegit net de l'explotació (VANE)

És la producció bruta total menys el consum intermedi i les amortitzacions, més la correcció dels impostos, taxes, primes i subvencions relacionades amb la producció. És un indicador dels resultats econòmics de l'explotació. Remunera el treball familiar i assalariat, el capital personal o d'emprèstit i la gestió de l'explotació.

b) Sobre els indicadors per a l'anàlisi

L'anàlisi de l'endeutament i també de la despesa financera del sector agrari es realitza a partir d'un seguit de relacions seleccionades per la seva capacitat explicativa pel que fa al tema que ens ocupa.

Seguidament es defineixen les relacions seleccionades. En la definició, però, s'ha defugit de donar pautes sobre relacions "ideals". Les peculia-

6. A la classificació simplificada RICA "Policonreus" (OTE 60) es troba inclosa en la denominada "Agricultura General" i la "Poliramaderia" (OTE 70) es troba inclosa a "Agricultura-Ramaderia".

ritats del sector motiu d'anàlisi i les mateixes incoherències implícites en la identificació de mesures ideals d'una empresa o explotació aconsellen avaluar els diferents resultats únicament per comparació amb d'altres ubicats en marcs geogràfics o sectorials diferents.

S'han seleccionat cinc relacions, dues referides al grau d'endeutament, una referida a la qualitat del deute i dues per a l'anàlisi de la despesa financera:

- Grau d'endeutament

- 1) Total endeutament / Total passiu

Aquest indicador posa en relació l'endeutament amb la totalitat del patrimoni. Uns valors molt alts d'aquesta *ratio* expressaran dependència financera i en conseqüència fragilitat de l'empresa. Per contra, uns valors molt baixos poden indicar posicions molt conservadores i no sempre justificables des d'un punt de vista econòmic. En un altre sentit, valors baixos d'aquesta *ratio* poden estar delatant la incapacitat de l'empresa per endeutar-se per factors de cost d'aquest endeutament o pel fet de no disposar d'una imatge de solvència adequada degut a altres factors més enllà de l'endeutament.

- 2) Endeutament / Valor afegit net (VANE)

Si l'anterior indicador parlava del grau d'endeutament respecte al patrimoni, aquest explica el grau d'endeutament respecte a les rendes generades per l'activitat de l'empresa. L'anterior indicador té un contingut més estàtic, aquest és totalment dinàmic i referit als resultats de cada exercici. La comparació de les dues *ratio* descrites suggereix i aporta informació sobre les diferents estructures patrimonials.

- Qualitat del deute

- 3) Endeutament a curt termini / Endeutament total

S'entén com a deute de major qualitat aquell en el qual fa un paper destacat l'endeutament a mitjà i llarg termini, el qual desplaça en el temps l'obligació de la seva amortització i expressa alhora una capacitat de compromís en inversions que vagin més enllà dels requeriments conjunturals.

Despesa financera

- 1) Costos financers: Interessos / Producció total

- És un indicador de competitivitat. En la mesura en què aquesta *ratio* és superior per a determinada empresa (o sector) respecte dels seus competidors expressa una estructura de costos gravada

en aquest apartat. En la mesura que aquesta *ratio* va correlacionada amb el grau d'endeutament (salvant les diferències de cost del diner) caldrà avaluar l'oportunitat d'incórrer en unes despeses financeres superiors, tot i que poden ser perfectament justificables quan comporten una millora en les estructures productives, de gestió o comercialització capaces d'incidir favorablement en els resultats de l'empresa.

- 2) Cost mitjà de l'endeutament: Interessos / Endeutament
Reflecteix el tipus mitjà d'interès del conjunt del deute. Expressa, sens dubte, particularitats sectorials o regionals que incideixen directament en el cost de l'endeutament, però, un cop desafectades aquestes particularitats, la relació esdevé també un bon indicador d'eficiència en la gestió financera de l'empresa.

3. GRAU D'ENDEUTAMENT

Les figures 1-A i 1-B il·lustren el grau d'endeutament per orientacions tècnico-econòmiques en relació a la totalitat del passiu i en relació al valor afegit net de l'explotació (VANE). La figura 2 compara la proporció de les dues relacions esmentades pel conjunt de països de la UE⁷.

D'entre les conclusions més significatives en podem destacar el menor endeutament de les explotacions agràries catalanes respecte a la mitjana europea. Segons dades de 1992 l'endeutament europeu respecte al passiu de l'explotació quasi doblava el català; per contra en referència al VANE la Unió Europea només excedia en un 24 % l'endeutament català. En altres paraules, a més d'un major endeutament les dades reflecteixen una molt major capacitat per generar rendes -sobre una estructura patrimonial equivalent- per part de les explotacions de la UE. L'any 1993, coincidint amb un notable increment dels ingressos⁸, les dades catalanes tenen un sensible acostament a les dades de referència (1992) de la UE.

Quant a l'anàlisi per orientacions tècnico-econòmiques (OTE) (figura 1) hom pot observar notables diferències entre unes i altres OTE pel que fa al grau d'endeutament. Aquesta dispersió és equivalent entre Catalunya i la UE pel que fa a l'endeutament en relació al passiu (coeficient de variació 0,55 i 0,58 respectivament); per contra l'endeutament en relació al VANE és sensiblement diferent i amb tendències oposades (coeficient de variació 0,70 per a Catalunya i 0,35 per a la UE). Aquestes dades expressen que mentre a

7. Al llarg de tot l'article es defuig de fer comentaris sobre les dades referides a Espanya donades les raons fundades que hi ha per a descartar la seva validesa. Per contra, a falta de millor criteri hom considera vàlides la resta de dades RICA.

8. El VANE mitjana per explotació a Catalunya passa de 2.723.307 ptes a 1992 a 3.2666.231 ptes. a 1993.

GRAU D'ENDEUTAMENT ANÀlisi PER ORIENTACIONS TÈCNICO-ECONÒMIQUES

ENDEUTAMENT TOTAL PASSIU   ENDEUTAMENT/VANE

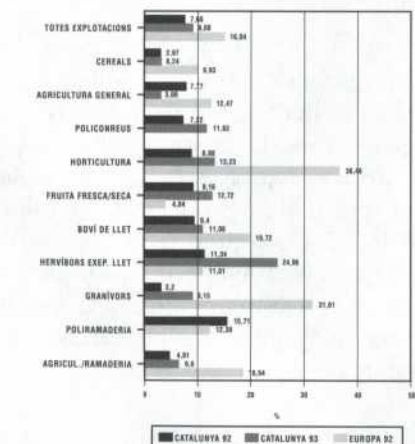

FIGURA 1-A

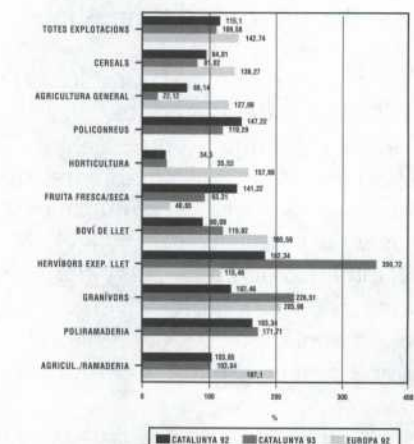
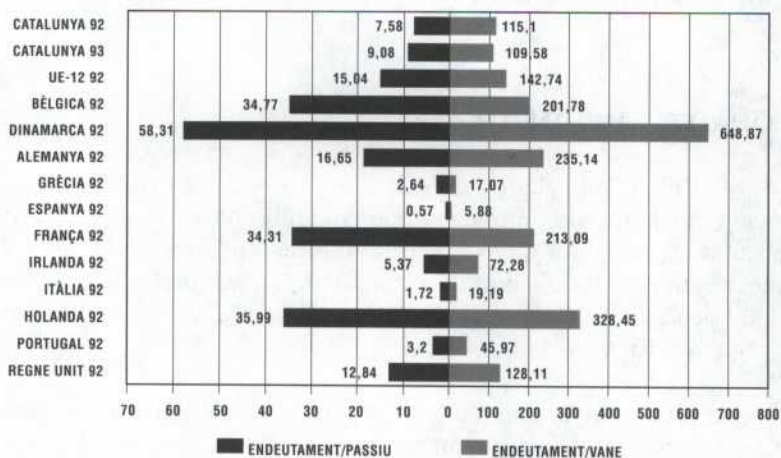

FIGURA 1-B

GRAU ENDEUTAMENT COMPARACIÓ CATALUNYA-PAÏSOS UE

Fonts: Catalunya: AGE 92-93; Altres: RICA 92

FIGURA 2

Catalunya -en tendència global- els subsectors més endeutats obtenen menys rendes en proporció al seu endeutament, a la Unió Europea és el contrari. Una anàlisi més aprofundida hauria d'esbrinar si aquest comportament diferent respon a unes causes d'endeutament diferents (per exemple, si a Catalunya l'endeutament va lligat a unes majors dificultats del sector i si, per contra, en mitjana a la UE el major endeutament significa un major dinamisme de l'explotació) o a altres raons.

A Catalunya d'entre les OTE destaquen per sobre de la mitjana pel seu grau d'endeutament els "hervíboros excepte llet" que, a més, han doblat el seu endeutament entre 1992 i 1993; quant a modificacions significatives destaquen també els "granívors" que en un any han passat d'un endeutament molt per sota de la mitjana (3,2 % respecte al passiu el 1992) a valors propers a la mitjana (9,15 % el 1993). A la UE destaquen per sobre de la mitjana l'"horticultura", els "granívors" i, també, el "boví de llet". Observem així també les notables divergències Catalunya - UE quant al grau d'endeutament concret de les diferents OTE, divergències que restaven esmorteïdes en una primera anàlisi a partir de dades mitjaneres.

De l'anàlisi per països se'n desprèn una gran dispersió quant al grau d'endeutament on podríem distingir quasi dos grups separats. D'una banda, els països mediterranis i/o menys desenvolupats (inclosa Irlanda) amb taxes d'endeutament baixes. Per contra, al grup de països més desenvolupats amb notables taxes d'endeutament que com a França, Bèlgica i Holanda dupliquen la mitjana o el cas de Dinamarca amb un endeutament extraordinàriament destacat lligat a peculiaritats pròpies del sistema de crèdit agrari d'aquest país. El Regne Unit és excepció i té un endeutament proper a la mitjana europea.

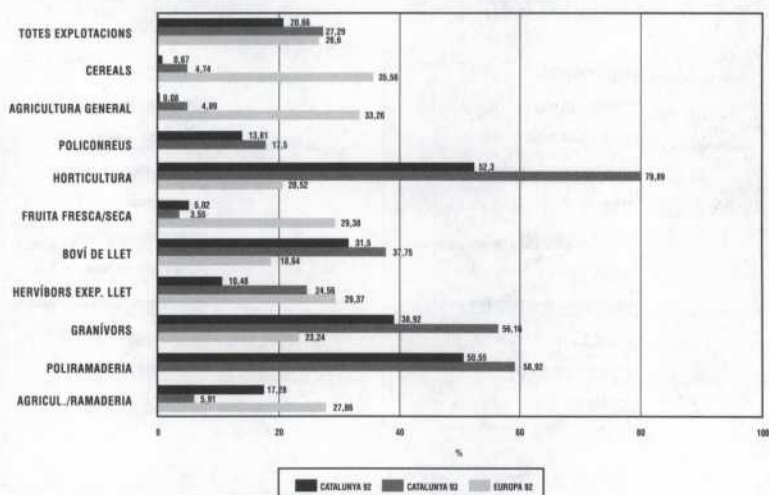
4. QUALITAT DEL DEUTE

L'estructura del deute quant al seu termini i pel que fa a les diferents OTE (figura 3) compta a Catalunya amb una gran dispersió (coeficient de variació: 0,89), fet que contrasta amb les mitjaneres de la UE referides al mateix concepte (coeficient de variació: 0,21). Les dades mitjaneres resum de la UE i de Catalunya són, tanmateix, similars (27,29 % per a Catalunya i 26,6 % per a la UE).

A Catalunya, quant a la relació endeutament a curt termini respecte a l'endeutament total, destaquen l'"horticultura" (79,89 %), la "poliramaderia" (58,92 %) els "granívors" (56,16 %) i el "boví de llet". Per contra els "cereals" (4,74 %), l'"agricultura general" (4,89 %) i la "fruita fresca i seca" (3,55 %) tenen un endeutament molt baix a curt termini.

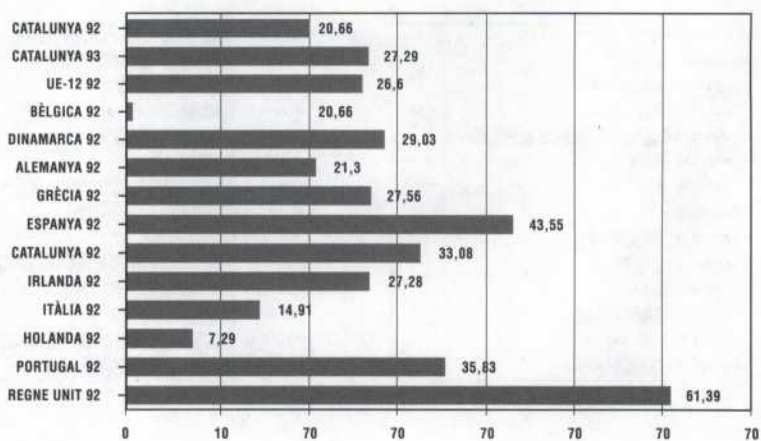
QUALITAT DEUTE: ENDEUTAMENT CURT TERM / ENDEUT. TOTAL ANÀLISI PER ORIENTACIONS TÈCNICO-ECONÒM

Fonts: AGE I RICA

FIGURA 3

QUALITAT DEUTE: ENDEUTAMENT CURT TERM / ENDEUT. TOTAL COMPARACIÓ CATALUNYA-PAÏSOS UE

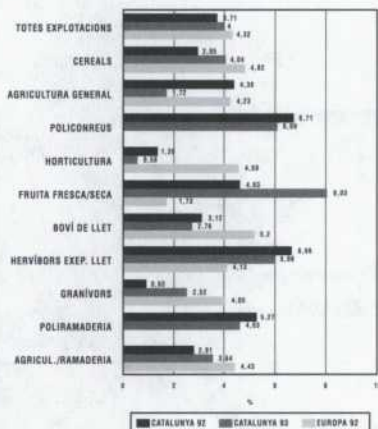
Fonts: AGE I RICA
Dades Catalunya: AGE 92-93; Altres: RICA 92

FIGURA 4

COSTOS FINANCERS ANÀLISI PER ORIENTACIONS TÈCNICO-ECONÒMIQUES

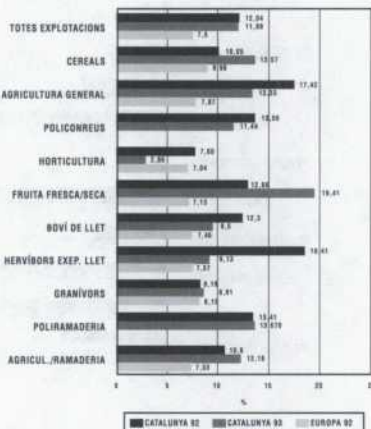
INTERESSOS / PROD. TOTAL

INTERESSOS / ENDEUTAMENT

Fons: ADE I RICA

FIGURA 5-A

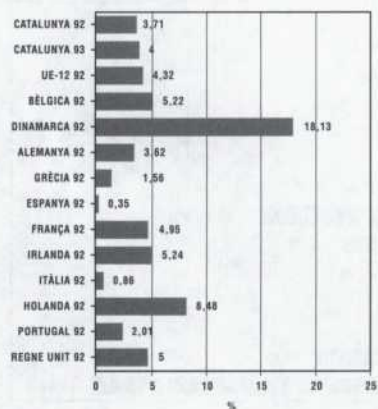
Fons: ADE I RICA

FIGURA 5-B

COSTOS FINANCERS COMPARACIÓ CATALUNYA - PAÏSOS UE

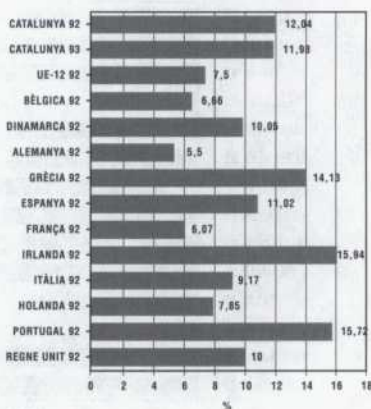
INTERESSOS / PRODUCCIÓ TOTAL

INTERESSOS / ENDEUTAMENT

Fons: ADE I RICA

FIGURA 6-A

Fons: ADE I RICA

FIGURA 6-B

A la Unió Europea, donada la baixa dispersió, totes les OTE tenen relacions properes a la mitjana (26,6 %) amb l'excepció dels "cereals" (48,37 %), fet que contrasta amb la taxa molt baixa d'endeutament a curt termini dels cereals a Catalunya.

Per països, a la UE, hi ha una notable dispersió tal com mostra la figura 4.

5. COSTOS FINANCERS

De l'anàlisi de la informació recollida en la figura 5-A se'n desprèn que a Catalunya (1993), quant a costos financers en relació a la producció obtinguda, destaquen per sobre de la mitjana (4 %) les OTE "fruita fresca/seca" (8,03 %), "policonreus" (6,09 %) i "hervíbors excepte llet" (5,98 %). Cal remarcar l'important increment de costos financers sofert durant el període 92-93 per la "fruita fresca/seca" que ha quasi doblat la despesa en relació a la producció obtinguda. El coeficient de variació de la taxa de costos financers és el 0,54 que expressa, tal com esmentàvem una significativa dispersió.

Per contra, a la Unió Europea la dispersió de la taxa de costos financers per OTE és molt menor (0,24) i tots els valors es mouen a l'entorn de la mitjana (4,32 %), sent el valor més alt el de "boví de llet" (5,2 %).

Caldria una reflexió sobre les causes de l'heterogeneïtat de la taxa de costos financers de les OTE catalanes, quan aquesta dispersió no es produeix -en mitjana- a la resta de la UE; les causes estaran lligades, probablement, a la manca de maduresa dels diferents subsectors catalans. En concret, com a senyal d'alerta cal observar el fet que les OTE esmentades de "fruita fresca/seca", "policonreus" i "hervíbors excepte llet" situen les seves taxes de costos financers entre dos i quatre punts per sobre de la mitjana, fet que afecta sens dubte la competitivitat d'aquests subsectors concrets.

El cost mitjà de l'endeutament a Catalunya per OTE (figura 5-B) compta també amb una certa dispersió (coeficient de variació: 0,36) que contrasta amb la manca de dispersió per a la mitjana de les OTE de la UE (coeficient de variació: 0,08). En tot cas, però, el cost mitjà de l'endeutament a Catalunya se situa en més de quatre punts per sobre de la mitjana europea com un factor afegit de dificultat per a la necessària competència en costos. A Catalunya per sota de la mitjana destaca de forma molt acusada l'"horticultura" (2,86 %) i per sobre de la mitjana la "fruita fresca/seca" (19,41 %, que cal considerar-lo un cost mitjà del crèdit molt alt).

De l'anàlisi per països de la UE (figura 6-A) destaca un cop més

Dinamarca (18,13 %) i Holanda (8,48 %) com a països amb una taxa de costos financers -respecte a la producció total- més alta, dada lligada a una elevada taxa d'endeutament però, així mateix, amb uns costos mitjans de l'endeutament (figura 6-B) per sobre de la mitjana europea (10,06 % per a Dinamarca i 7,85 % per a Holanda). Aquest fet vindria a contradir una opinió ben estesa, segons la qual la competitivitat holandesa compta amb l'endeutament a baix preu com a un dels factors de la seva competitivitat.

Quant als costos mitjans -en la seva anàlisi per països de la UE- (figura 6-B) hom observa com els països menys endeutats, que són alhora els menys desenvolupats, compten amb uns costos mitjans de l'endeutament superior o molt superior a la mitjana de la UE.

6. EFICIÈNCIA I ENDEUTAMENT

Relacionant per països (taula 1) les dades sobre el grau d'endeutament amb la productivitat per unitat de treball (VANE/UTA) com a indicador d'eficiència de les explotacions, s'observa una significativa correlació positiva entre ambdues variables (coeficient de correlació: 0,63).

	A VANE/UTA	B ENDEUT./VANE
CATALUNYA	10.914	115,10
UNIÓ EUROPEA	11.693	142,74
BÈLGICA	24.834	201,78
DINAMARCA	20.906	648,87
ALEMANYA	14.883	235,14
GRÈCIA	5.010	17,07
ESPANYA	10.707	5,88
FRANÇA	19.225	213,09
IRLANDA	13.221	72,28
ITÀLIA	9.313	19,19
HOLANDA	27.708	328,45
PORTUGAL	2.155	45,97
REGNE UNIT	22.408	128,11
COEF. CORR. A/B	0,63	

Taula I.

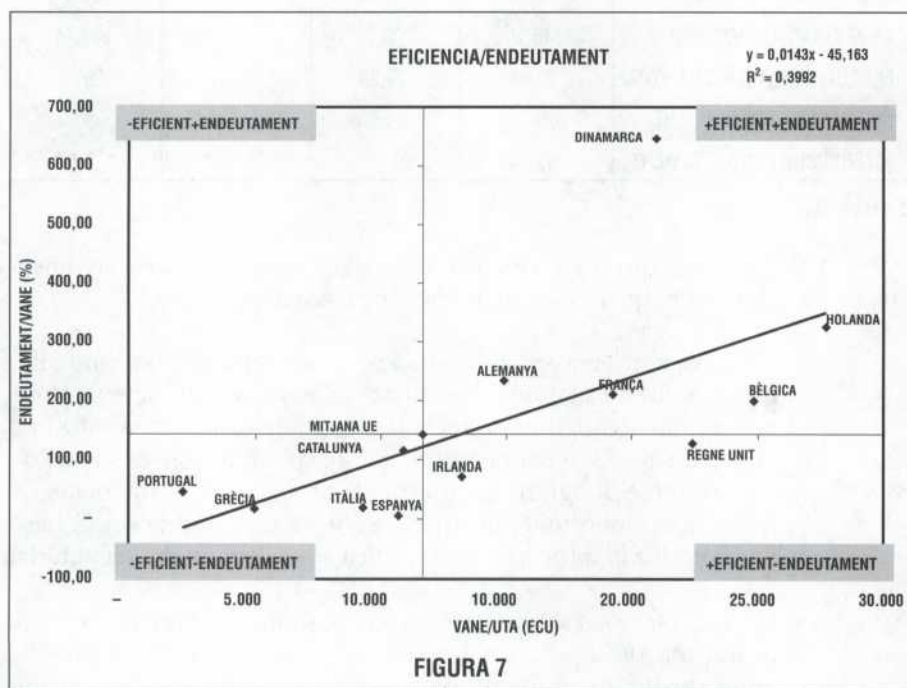

Òbviament, la correlació expressada -il·lustrada la figura 7- no implica una relació causa-efecte directa però no deixa de ser sorprenent el resultat i suggerent per a l'anàlisi i per a l'avaluació de les diferents polítiques de suport a l'agricultura a desenvolupar. Certament, s'observa com els països amb economies agràries més eficients han optat per endeutaments més elevats, segurament a partir d'una política tendent a facilitar aquesta opció. No cal dir que la necessària tecnificació de l'agricultura d'aquí, com a mesura imprescindible per a fer front a la competència creixent, requereix de fortes inversions que solament poden assolir-se a través del crèdit, donades les limitacions de l'autofinançament.

7. COMPARACIÓ AMB ELS SECTORS INDUSTRIALS CATALANS

A partir de l'informe que elabora anyalment el Departament d'Economia i Finances de la Generalitat de Catalunya -partint de les dades de la Central de Balances del Banco d'Espanya- es disposa d'informació sobre l'endeutament dels diferents sectors productius de Catalunya, informació que cal comparar amb les dades obtingudes sobre endeutament agrari.

Donada l'heterogeneïtat de les estructures patrimonials, s'empra

per a l'anàlisi del grau d'endeutament exclusivament la relació endeutament/VANE (figura 8-A). Aquesta relació per a Catalunya (109,58 %) es troba sensiblement per sota de la mitjana resum de la indústria (31 % per sota d'aquesta mitjana), però amb una posició equivalent a sectors industrials tan significatius com el de la indústria química (109,25 %) i per sobre de la indústria alimentària (80,69 %). Pel que fa al sector agrari de la Unió Europea, aquest té un grau d'endeutament equivalent al global de la indústria catalana.

Quant als costos mitjans de l'endeutament (figura 8-B) el sector agrari català (11,98 %) se situa prop, però lleugerament per sota, del de la indústria catalana (13,48 %) i de la indústria alimentària (12,88 %). Ben diferents són, tal com hem esmentat, els costos mitjans del sector agrari europeu.

8. CONCLUSIONS GENERALS

	AGRO CATALUNYA 1992	AGRO CATALUNYA 1993	INDÚSTRIA CATALUNYA 1993	AGRO EUR-12 1992
ENDEUTAMENT / PASSIU	7,58	9,08	52,98	15,04
ENDEUTAMENT / VANE	115,10	109,58	158,70	142,74
ENDEUT. CURT T/ENDEUT. TOTAL	20,66	27,29	48,41	26,60
INTERESSOS / PRODUCCIO	3,71	4,00	4,85	4,32
INTERESSOS / ENDEUTAMENT	12,04	11,98	13,48	7,50

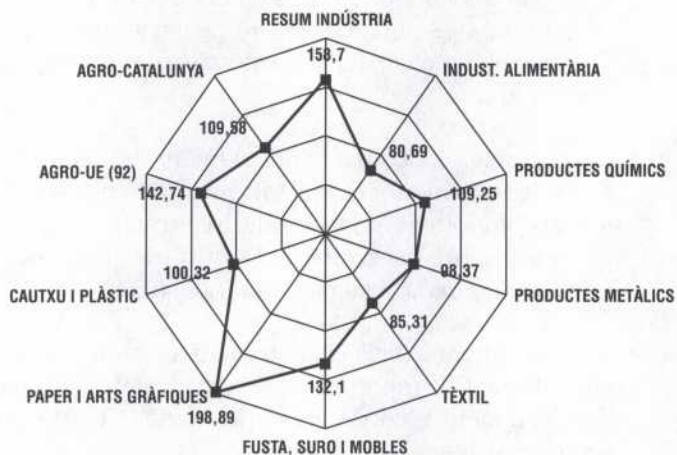
Taula II.

La taula II exposa en forma resumida els indicadors més significatius de l'anàlisi, de la qual destaquen les conclusions següents:

- Es constaten serioses deficiències estadístiques sobre endeutament agrari a Catalunya i -sobretot- a Espanya, al mateix temps que es remarca la importància de disposar d'una bona informació sobre aquest tema per a orientar les polítiques necessàries de suport al crèdit agrari. En aquest sentit, les dades provinents de les AGE aporten una informació valuosa que podria ser la base per a nodrir la informació estadística sobre comptabilitat agrària.
- Les explotacions agràries catalanes estan menys endeutades que la mitjana de la UE, tot i així ocupen una posició intermèdia entre dos grans grups de països europeus: els més desenvolupats i els menys desenvolupats.

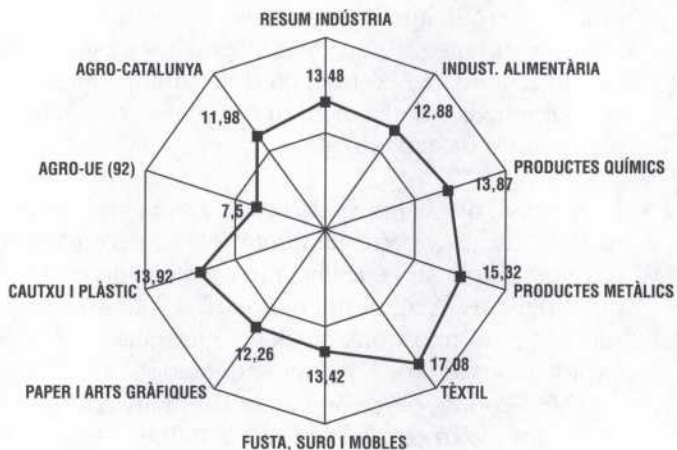
COMPARACIÓ AMB ELS SECTORS INDUSTRIALS CATALANS
ENDEUTAMENT/VANE (%)

Fonts: DEF (93); AGEs (93) i RICA (92)

FIGURA 8-A

COMPARACIÓ AMB ELS SECTORS INDUSTRIALS CATALANS
INTERESSOS/ENDEUTAMENT (%)

Fonts: DEF (93); AGEs (93) i RICA (92)

FIGURA 8-B

pats amb nivells d'endeutament bastant per sobre de la mitjana i els menys desenvolupats amb un endeutament molt reduït.

- En l'àmbit subsectorial (anàlisi per OTE) les diferències en el grau d'endeutament agrari són notables a Catalunya sense que pugui establir-se una correlació positiva entre aquest grau d'endeutament i una capacitat proporcionalment major per a generar rendes.
- Respecte a la indústria, l'endeutament del sector agrari català és sensiblement menor que la mitjana (30 % per sota), però equivalent al d'importants sectors industrials catalans (químic, per exemple) i per sobre del sector de la indústria alimentària que se situa en la meitat de la mitjana de la indústria.
- L'endeutament a mitjà i llarg termini, tant en l'àmbit de Catalunya com de la UE, representa de mitjana les tres quartes parts de l'endeutament total de les explotacions agràries. Aquesta dada seria consistent amb una finalitat bàsicament inversora en capital fix del deute.
- Els costos financers són també bastant heterogenis al sector agrari català i relativament propers als de la indústria catalana (un punt per sota de la indústria alimentària i un punt i mig per sota la mitjana de la indústria). Aquest fet contrasta amb un distanciament per sobre notable (quatre punts per sobre de la mitjana de la UE) respecte a les explotacions agràries de la Unió Europea; costos mitjos que s'agreugen en alguns subsectors. En altres paraules, el crèdit agrari a Catalunya no compta gairebé amb posicions de privilegi i s'apropa en els seus costos al mercat, però, per altra banda, el cost del crèdit és una càrrega a considerar en la competitivitat de l'agricultura catalana respecte als països europeus més desenvolupats.
- En general, des del punt de vista dels països europeus, s'observa una significativa correlació entre el grau d'endeutament, el menor cost d'aquest, l'eficiència del sector agrari i el desenvolupament del país. Així, tindriem uns països desenvolupats i amb un sector agrari amb bons nivells d'eficiència que disposen d'unes explotacions agràries bastant endeutades i amb un crèdit de baix cost. Per contra, els països de la UE menys desenvolupats tenen un sector agrari poc eficient i uns baixos nivells d'endeutament amb un alt cost mitjà. Certament, és una conclusió que suggereix l'interès en el fet que el crèdit agrari pugui tenir un paper més destacat com a instrument de política agrària.

BIBLIOGRAFIA

- CAMILLERI, A. *El endeudamiento de la agricultura española*. Papeles de Economía Española nº 60-61. Madrid, 1994
- COMISSIÓ DE LES COMUNITATS EUROPEES. *Standart results for the 9 type of farming groups. For the years 1990/91, 1991/92 and 1992/93*. Brussel·les, 1995.
- DEPARTAMENT D'ECONOMIA I FINANCES (GENERALITAT DE CATALUNYA). *Informe anual de l'Empresa Catalana 1993*. Barcelona 1995.
- MINISTERIO DE AGRICULTURA, PESCA Y ALIMENTACIÓN. *La Agricultura, la Pesca y la Alimentación españolas en...* (diversos anys). Madrid.
- RODRÍGUEZ, A. *El crèdit agrari a Catalunya*. Institut Català del Crèdit Agrari. Barcelona 1987.